

I. A VÉGVÁRI RENDSZER KIALAKULÁSA ÉS JELLEGE

A XVI. század elejétől kezdve a török hódítás ellen élet-halál harcot vivő Magyarország megmentésének egyetlen záloga a végvári rendszer. Az egész védelmi rendszer a török elleni évszázados küzdelmek során alakult ki. Először Hunyadi Mátyás kísérletezett összefüggő, védelmi várrendszer kialakításával a török hódítás megfékezésére - akkor még az ország déli határán, sőt azon is túl. Védelmi rendszere Boszniában, a Duna - Száva vonalán jött létre - központja Belgrád volt.

Mátyás központositott államának bukásával azonban a gondosan kiépített védelmi rendszer is rombadőlt, s alig fél évszázad múlva - immár Buda eleste után - újabb védelmi vonal kiépítése vált égetően szükségessé - most már mélyen az ország területén - , hogy a török rohamos terjeszkedését lassítsa. Így alakult ki a XVI. század közepére az a végvári rendszer, amely aztán a török nagy erőfeszítéseket igénylő támadásai ellenére is tartani tudja magát, s a század hetvenes éveitől kezdve nem is változik lényegesen. A török támadások ezekben az évtizedekben jelentkeznek legnagyobb erővel - ekkor a török még főerőit tudja Magyarországra ellen mozgósítani - s ezek az évtizedek jelentik a magyar végvári rendszer fénykorát is.

E védelmi rendszer kialakulásának okát a kor hadi viszonyaiban kell keresnünk. A korabeli hadviselési módszerek mellett a Magyarországra betörő, hódító török addig nem vonulhatott nyugodtan tovább, amíg a környék várainak erőit, ellenállásait meg nem törte, mert az ily módon maga mögött hagyott erők veszélyeztették, sőt lehetetlenné tették utánpótlását, és elvághatták visszavonulási útját.

A végvárak ellenállása még akkor is szükséges és eredményes volt, ha a török elfoglalta őket, hiszen ostromukkal a török jelentős erőit kötötték le - időt nyerve ezáltal a távolabbi vidékek hadi készülődésére és fogyasztva a török erejét és hadviselésre alkalmas idejét. Tekintetbe kell ugyanis vennünk, hogy a török hatalom magyarországi hadjáratainak ideje egy-egy év-